

Naturvårdsverkets författningssamling

ISSN 1403-8234

Föreskrifter om ändring i Naturvårdsverkets föreskrifter och allmänna råd (NFS 2007:10) om inventering av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn;

NFS 2012:12

Utkom från trycket
den 7 december 2012

beslutade den 29 november 2012.

Med stöd av 10 § förordningen (2009:1263) om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn föreskriver Naturvårdsverket att 4 § i föreskrifterna ska upphöra att gälla samt att 1, 5 och 7–14 §§ och *bilaga 1* samt dess rubrik ska ha följande lydelse. Naturvårdsverket beslutar även att de allmänna råden till 1, 4, 7, 9 och 11 §§ ska upphöra att gälla samt att de allmänna råden till 5, 10 och 12–14 §§ ska ha följande lydelse.

1 § Nedanstående begrepp har i denna författning följande betydelse.

Familjegrupp	för lodjur kan familjegrupp användas synonymt med föryngring under inventeringsperioden då spår av hona med ungar observerats. Familjegrupp av varg definieras i <i>bilaga 1</i> .
Fältpersonal	länsstyrelsetjänstemän som förordnats att utföra fältarbete och kvalitetssäkring av observationer. De är även kontaktpersoner gentemot samebyarna och de ideella organisationerna.
Föryngring	björn, varg, järv, lodjur har fött ungar eller kungsörn har lagt ägg i bo i en sameby eller i ett län; fastställda definitioner anges för järv och lodjur i <i>Naturvårdsverkets metodik för inventering av järv och lodjur</i> samt för björn, varg och kungsörn i <i>bilaga 1</i> .
Grupperad	term som används i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas då flera observationer bedöms tillhöra samma föryngring eller andra förekomster.
Häckning	för kungsörn används häckning synonymt med föryngring.
Inventering	rovdjurens föryngringar och annan förekomst fastställs i tid och rum; används synonymt med begreppet undersökning i viltskadeförordningen (2001:724). Inventeringsmetoderna beskrivs för järv och lodjur i <i>Naturvårdsverkets metodik för inventering av järv och lodjur</i> och för björn, varg och kungsörn i <i>bilaga 1</i> .
Inventeringsansvarig	den tjänsteman på länsstyrelsen som förordnas att ansvara för inventering av rovdjur i länet.

Inventeringsperiod	den tid som är lämpligast för inventering med hänsyn till arternas reproduktion, inventeringens effektivitet och kostnad; perioderna anges för järv och lodjur i <i>Naturvårdsverkets metodik för inventering av järv och lodjur</i> och för varg och kungsörn i <i>bilaga 1</i> .
Inventerings-samordnare	den person som i en sameby eller en ideell organisation är ansvarig för att samordna inventering av rovdjur.
Inventerings-slinga	färdväg till fots, på skidor eller med fordon för att finna spår eller spårtecken, alternativt se eller höra individer eller finna deras boplatser.
Kriterier	kännetecken, som används för att fastställa om föryngring ägt rum och antal föryngringar. För järv och lodjur anges kriterierna i <i>Naturvårdsverkets metodik för inventering av järv och lodjur</i> samt för björn, varg och kungsörn som anges i <i>bilaga 1</i> .
Kungsörn-grupperna	grupper som arbetar med inventering av kungsörn i olika regioner.
Kvalitetssäkrare	person som förordnats som kvalitetssäkrare av länsstyrelse eller av Sametinget.
Kvalitetssäkring	kontroll av observationer eller av föryngringar.
Naturvårdsverkets vägledning för rapportering av förekomsten av stora rovdjur	dokument där Naturvårdsverket vägleder om tidpunkter och tillvägagångssätt för rapportering av rovdjursinventeringarnas genomförande och resultat till Naturvårdsverket och Sametinget.
Naturvårdsverkets metodik för inventering av järv och lodjur	dokument, som är knutet till rekvisering av medel för inventering, innehållande metod för arbetet med inventeringarna av järv och lodjur och tillvägagångssätt för att dokumentera resultatet från inventeringarna.
Regelbunden förekomst	(när föryngring inte dokumenterats) spår eller andra observationer av rovdjur har dokumenterats i samebyn eller i länet vid minst tre tillfällen under minst tre månader under reproduktionscykeln.
Reproduktionscykel	anges med en tolv månadsperiod med början den månad då ungar normalt föds eller ägg läggs.
Rovdjur	björn, varg, järv, lodjur och kungsörn.
Naturvårdsverkets tillhandahållna databas	databas eller databaser där inventeringar, inventerings-slingor och förekomst och föryngring av rovdjur samt deras bytesdjur/kadaver ska registreras.
Sameby	enligt definition i rennäringslagen (1971:437).
Snoking	inventeringsmetod som beskrivs i <i>Naturvårdsverkets metodik för inventering av järv och lodjur</i> och i <i>bilaga 1</i> .
Tillfällig förekomst	(när föryngring eller regelbunden förekomst inte har dokumenterats) spår eller andra observationer har dokumenterats i samebyn eller i länet vid minst ett tillfälle under reproduktionscykeln.

5 §¹ Länsstyrelsen ansvarar enligt 8 § förordningen (2009:1263) om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn för länets inventeringsverksamhet som bedrivs i samarbete mellan länsstyrelsen, samebyarna och de ideella organisationerna. Beträffande varg också efter samråd med Naturvårdsverket. Ansvaret ska omfatta planering, genomförande, kvalitetssäkring, dokumentation (inklusive registrering i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas), sammanställning, utvärdering och rapportering av inventeringsresultaten samt arkivering och information.

Länsstyrelsens egen personal, samebyarnas och organisationernas inventeringssamordnare samt personer som kvalitetssäkrar ska inneha relevanta kunskaper.

Planering av inventeringsarbetet ska ske i samråd mellan länsstyrelsens personal och samebyarnas och de ideella organisationernas inventeringssamordnare.

Naturvårdsverket ansvarar för grundutbildning och länsstyrelserna ansvarar för vidareutbildning av länsstyrelsernas personal och de personer som förordnas att kvalitetssäkra observationer.

Naturvårdsverket ansvarar för nationell utvärdering och sammanställning av inventeringsresultaten. Enligt 9 § förordningen (2009:1263) om förvaltning av björn, varg, järv, lo och kungsörn ansvarar Naturvårdsverket även för granskning och fastställande av inventeringsresultaten.

Naturvårdsverket tillser att utrustning tillhandahålls länsstyrelserna för insamling av prover samt ansvarar för prioritering, förvaring och förmedling av insamlade prover av betydelse för förvaltningen.

Naturvårdsverket ansvarar för att DNA-analyser av spillning, blod etc. av betydelse för förvaltningen utförs.

Naturvårdsverket ansvarar för utbildning, utveckling, drift och förvaltning av Naturvårdsverkets tillhandahållna databas.

Länsstyrelsen ansvarar för redovisning av rovdjurens förekomst i överensstämmelse med 3 §.

7 § Inventeringar av rovdjur ska utföras årligen i varje län och i de svenska same-byarnas totala betesområden. Om snö- och väderförhållandena inte möjliggör inventeringsarbete, ska de områden som inte inventerats redovisas.

Om antalet föryngringar av en art stadigvarande ligger över fastställd miniminivå för landet eller ett län kan områdesinventeringar i stället göras vartannat år utanför renskötselområdet. Sådant beslut tas av Naturvårdsverket efter samråd med länsstyrelsen.

8 §² Inventeringar i renskötselområdet ska omfatta de svenska samebyarnas totala betesområden. För inventering av järvföryngringar ska en zon på 5 km läggas till det totala betesområdets yttre gräns och för vargföryngringar en zon på 10 km.

Länsstyrelsen ska från norska myndigheter inhämta information motsvarande den i Sverige för samebyarnas betesområden i Norge.

Vid rovdjursförekomst i berörda delar av Finland ska länsstyrelsen inhämta relevant information från finska myndigheter.

¹ Ändringen innebär bl.a. att nionde stycket upphävs.

² Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket upphävs.

9 § De inventeringsmetoder som anges i *bilaga 1* ska användas vid inventering av björn, varg och kungsörn. I *Naturvårdsverkets metodik för inventering av järv och lodjur* finns inventeringsmetoder för järv och lodjur.

Vid ändring av *Naturvårdsverkets metodik för inventering av järv och lodjur* ska Naturvårdsverket höra Sametinget.

10 § Länsstyrelsen är ansvarig för kvalitetssäkring av observationer av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn. Länsstyrelsens personal ska i fält kvalitetssäkra observationer för att fastställa förekomst och i förekommande fall också antal föryngringar.

Observation som kvalitetssäkrats av samebyns eller ideella organisationernas inventeringssamordnare, men inte verifierats av länsstyrelsens personal, ska av länsstyrelsen särredovisas i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas. Det gäller särskilt observationer som påverkar den totala rovdjursförekomsten i länet eller kan påverka ersättningens storlek till sameby enligt Sametingets föreskrifter.

Personer som förordnas att kvalitetssäkra observationer eller fastställa antalet föryngringar ska ha genomgått relevant utbildning enligt 5 § fjärde stycket med godkänt resultat.

11 § Föryngring av björn, varg, järv, lodjur och kungsörn i länet ska anges utifrån fastställda kriterier. Säkerheten ska anges som *säker* eller *sannolik* föryngring för järv och som *lyckad häckning* eller *häckning med okänt resultat* för kungsörn. För björn, varg och lodjur ska endast säker föryngring anges. Kriterierna för björn, varg och kungsörn definieras i *bilaga 1*. Kriterierna för järv och lodjur definieras i *Naturvårdsverkets metodik för inventering av järv och lodjur*.

Även antal föryngringar i länet och deras geografiska fördelning ska anges utifrån fastställda kriterier. Kriterierna för björn, varg och kungsörn definieras i *bilaga 1*. Kriterierna för järv och lodjur definieras i *Naturvårdsverkets metodik för inventering av järv och lodjur*.

För varg ska därutöver andra förekomster anges, vilka definieras i *bilaga 1*.

I de fall misslyckade häckningar för kungsörn konstaterats ska det anges särskilt.

Föryngringar ska registreras som grupperade observationer i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas.

Om föryngring av en art saknas i länet ska regelbunden eller tillfällig förekomst anges.

För varje sameby ska därutöver antal föryngringar och, om sådana saknas, övriga förekomster fastställas.

12 § I 20 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) är stadgat om sekretess för uppgifter om lyor och boplatser för aktuella rovdjur.

13 §³ Dokumentation av rovdjursobservationer ska ske genom länsstyrelsernas personal och samebyarnas och de ideella organisationernas inventeringssamordnare i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas.

Länsstyrelsen ansvarar för att observationer registreras i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas. Samtliga delinventeringar och de geografiska områden

³ Ändringen innebär bl.a. att tredje, sjätte, sjunde och åttonde styckena upphävs.

de täcker ska registreras utan dröjsmål liksom inventerings slingor, kvalitets-säkrade observationer samt andra relevanta observationer och bytesdjur/kadaver med tillhörande foto- eller annan dokumentation.

Insamlade prover för DNA-analyser ska registreras skyndsamt i Naturvårds-verkets tillhandahållna databas.

Efter inventeringsperioden ska länsstyrelsen utvärdera det samlade inven-teringsresultatet, varvid förekomster och antal föryngringar ska fastställas och registreras i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas.

I renskötselområdet gäller därutöver

1. att om samebyns inventeringssamordnare och länsstyrelsens fältpersonal inte varit överens i fält ska detta dokumenteras i Naturvårdsverkets till-handahållna databas. Samebyarna ska beredas möjlighet att yttra sig över länsstyrelsens inventeringsresultat.
2. att länsstyrelsen ska ombesörja att observationer i Norge och Finland dokumenteras på samma sätt som observationer gjorda i Sverige, om de kan påverka ersättningsnivåerna.

I Naturvårdsverkets vägledning för rapportering av förekomst av stora rovdjur finns vägledning om tidpunkter och tillvägagångssätt för rapportering.

14 §⁴ I Naturvårdsverkets tillhandahållna databas ska länsstyrelsen ha doku-menterat inventeringsverksamheten på sådant sätt att erforderliga uttag och redovisningar kan göras av länsstyrelsen själv, på nationell nivå av Naturvårds-verket samt på samebynivå av Sametinget.

Antalet föryngringar som dokumenterats under inventeringsperioden för varg, järv och lodjur redovisas särskilt.

Länsstyrelsen ska återkommande informera viltförvaltningsdelegationen om inventeringsverksamheten och om rovdjursstammarnas utveckling.

Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 januari 2013.

Naturvårdsverket

EVA SMITH

Rikard Janson
(Avdelningen för genomförande)

---

⁴ Ändringen innebär bl.a. att fjärde och femte styckena upphävs.

Metoder för inventering av björn, varg och kungsörn⁵

Inventeringens syfte och metoder

Inventeringens syfte är att fastställa det totala antalet årliga föryngringar av björn, varg och kungsörn.

Enhetliga kriterier för föryngring och förekomst ska användas och arbetet ska så långt möjligt genomföras med samma metodik i hela Skandinavien och präglas av objektivitet, trovärdighet och hög precision.

Därutöver ska utbredning och förekomst fastställas utan hänsyn till antalet individer. Det innebär att i områden med inga eller få föryngringar av en art ska dokumentation ske även av övriga observationer för att spridning alternativt tillbakagång ska kunna följas.

Metoder

Inventeringsmetoderna kan indelas i passiva och aktiva. De aktiva är sådana som kräver fältarbete. För att uppnå bästa resultat krävs en kombination av aktiva och passiva metoder.

Aktiva metoder

Snoking

Aktiv inventeringsmetod som syftar till att fastställa förekomst och föryngring av rovdjur i ett område. Metoden innebär att observationer av rovdjur verifieras i fält, alternativt att man söker individer, spår eller boplatser av nämnda arter. Antal föryngringar, familjegrupper, revirmarkerande par eller övriga stationära individer fastställs genom att spåra ihop alternativt spåra isär de spårlopor som påträffas.

Boplatsbesök

Aktiv inventeringsmetod som syftar till att fastställa föryngring av varg eller kungsörn. Metoden innebär att revir eller boplatser av nämnda arter kontrolleras för att fastställa om föryngring skett eller inte.

Områdesinventering

Aktiv inventeringsmetod som syftar till att fastställa förekomst och antal föryngringar av rovdjur. För varg ska även fastställas antal familjegrupper, revirmarkerande par eller övriga stationära individer i ett område. Metoden innebär att spårlopor av djur på snö söks i ett område under en eller två dagar. Antal föryngringar, familjegrupper, revirmarkerande par eller övriga stationära individer fastställs genom att spåra ihop alternativt spåra isär de spårlopor som påträffas.

⁵ Ändringen innebär bl.a. att avsnitten om inventering av järv och lodjur upphävs.

Rullande inventering

Aktiv inventeringsmetod som syftar till att fastställa förekomst och antal föryngringar av rovdjur. För varg ska även fastställas antal familjegrupper, revirmarkerande par eller övriga stationära individer i ett område. Metoden innebär att spårlopor av djur på snö söks i ett större område där arbetsinsatsen flyttas över området i en riktning under en längre tid (dagar, veckor). Inventerade områden ska inte återbesökas under samma inventering. Antal föryngringar, familjegrupper, revirmarkerande par eller övriga stationära individer fastställs i huvudsak genom att spåra ihop alternativt spåra isär de spår efter rovdjur som påträffas.

Spillningsinventering

Aktiv inventeringsmetod som syftar till att fastställa främst förekomst och antal individer i ett område. Metoden innebär att spillning av aktuell rovdjursart insamlas på ett standardiserat sätt. DNA-analys av spillningen utförs, varvid art och individ fastställs. Kön och släktskap kan ibland fastställas.

Passiva metoder

Passiva metoder utgör ett komplement till aktiva metoder. Länsstyrelsen ska fortlöpande registrera observationer av björn, varg och kungsörn i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas. Därutöver ska länsstyrelsen registrera de rovdjur som fälls med stöd av skyddsjaktbestämmelser och de tamdjur (utom ren) som dödas, skadas eller rapporteras saknade i samband med rovdjursangrepp.

Även andra observationer som verifierar rovdjursförekomst ska dokumenteras, exempelvis en funnen vargdödad älg. Även björns spillning utgör verifikation på förekomst liksom björniden.

I renskötselområdet ska länsstyrelsens fältpersonal även registrera de renkadaver som påträffas, varvid dödsorsaken ska anges om så är möjligt.

Användbara *passiva metoder* är:

- rovdjursobservationer av allmänheten
- fällda rovdjur under jakt
- fallvilt
- bytesdjur (renar och övriga tamdjur samt vilt) som dödat av rovdjur.

Inventering av björn**Aktiva metoder⁶***Föryngring*

- Länsstyrelsen i samtliga län (förutom Norrbotten, Västerbotten, Jämtland, Västernorrland, Dalarna och Gävleborg) ska fortlöpande registrera samtliga observationer av björnhonor med ungar i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas.

⁶ Ändringen innebär bl.a. att stycket om inventeringsperiod upphävs.

- Fältkontroller av observationer ska göras, där sådana bedöms meningsfulla, varvid det särskilt ska bedömas om det är årsungar eller äldre ungar i sällskap med björnhonan.

Andra observationer än föryngring

I län eller delar av län där björn normalt inte föder ungar ska även andra observationer än sådana som dokumenterar föryngring registreras i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas. Det gäller särskilt i randområden för björnens utbredning i landet. Därutöver ska alla björniden registreras.

Reproduktionscykel

- 1 januari–31 december (antal föryngringar kan redovisas under samma kalenderår ungar fötts, men kan kompletteras efterföljande år),
- varje observation av en björnhona med ungar ska kopplas till det år ungarna fötts.

Kriterier för att fastställa en föryngring⁷

Föryngring av björn kan fastställas tidigast under april månad, då björnhonor med årsungar kan lämna idet. Endast säkra föryngringar ska anges. Eftersom det efter den 1 augusti är svårt att säkert avgöra om en björnhona har årsungar eller fjolårsungar ska alla observationer av björnhonor med ungar oberoende av ungarnas ålder registreras i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas. Vid observation av björnhona med ungar ska ungarnas födelseår uppskattas (reproduktionscykel).

Föryngring av björn ska bedömas som *säker* om

- spår- eller synobservation görs av en björnhona med minst en årsunge eller äldre unge,

eller om

- årsunge tillvaratas/skjuts eller påträffas död,
- klomärken av klättrande björnunger, spillning etc. visar att björnunger fötts vid ett ide.

Kriterier för att fastställa antal föryngringar

- Alla observationer av björnhonor med minst en unge i närheten av varandra ska antas härröra från samma föryngring tills dess annat är visat genom bedömning av ungarnas födelseår, avstånd mellan kvalitetssäkrade observationer eller utifrån kombinationen avstånd och aktivitetsdag.
- Olika antal ungar tillsammans med hona kan bara vid observationer som gjorts under gynnsamma förhållanden och under lång tid vara ett komplement till andra särskiljningsfaktorer, som ungarnas födelseår och avstånd, och då utgöra grund för särskiljning.
- Antalet föryngringar kan stundom beräknas efter spillningsinventering och DNA-analys av spillning.

⁷ Ändringen innebär bl.a. att tredje stycket upphävs.

Inventering av varg

Aktiva metoder

Föryngring och andra förekomster

- I län som berörs av renskötsel ska länsstyrelsen fortlöpande i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas registrera samtliga kvalitetssäkrade observationer av varg. I övriga län ska länsstyrelsen fortlöpande i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas registrera samtliga vargföryngringar, familjegrupper, revirmarkerande par och övriga stationära vargar. I alla län ska antalet individer ska så långt möjligt fastställas även för familjegrupper.
- Vargföryngringar får dokumenteras redan på sommaren eller hösten genom olika typer av observationer av vuxna djur och/eller valpar.
- Spillningsprov för DNA-analys ska insamlas där det är möjligt.
- Inventering på snö av vargföryngring sker i huvudsak parallellt med inventering av lodjur.
- Fastställandet av det totala antalet stationära individer eller antalet individer i en föryngring/familjegrupp ska vara avslutat före den 1 mars.
- Länsstyrelsen bedömer i samråd med Naturvårdsverket och efter samråd med samebyns och/eller de ideella organisationernas inventeringssamordnare var inventeringsinsatser ska göras samt vilken metod som ska användas. Inventeringarnas upplägg ska överensstämma med dessa föreskrifter. Förutom föryngringar ska även andra förekomster av vargar lokaliseras samtidigt inom det inventerade området.

Inventeringsperiod

Fältinsatser för att fastställa antalet föryngringar och andra förekomster ska utföras under perioden 1 oktober–28/29 februari. Föryngringar kan dock fastställas på barmark under april–september.

Reproduktionscykel

- 1 maj–30 april (antal föryngringar kan redovisas under samma kalenderår valpar fötts, men alltid efterföljande år),
- varje observation av föryngring ska kopplas till det år valparna fötts.

Villkor vid spårning

Villkor som samtliga ska vara uppfyllda vid spårning för att bedöma antal vargar i sällskap är:

- spårningar är gjorda före den 1 mars (gäller det totala antalet individer eller antalet individer inom ett revir),
- djuren har detaljspårats spårstämpel för spårstämpel på lämpligt sätt i minst 3 km,
- spåren är av samma ålder och vargarna har gått i samma riktning.
- Vid fastställande av föryngring/revirmarkerande par på basis av enbart antalet vargar i ett revir ska minst 3 olika detaljspårningar om vardera minst 3 km genomföras under inventeringssäsongen. Varje detaljspårning ska avse olika aktivitetsdatum för vargarna.

Om det inte varit möjligt att uppfylla 3 km-kriteriet ska orsaken anges i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas.

Kriterier för att fastställa en föryngring

Föryngring av varg ska fastställas genom olika typer av observationer avseende föräldradyr och valpar från födseln och fram till den 1 mars året efter föryngringen.

Endast säkra föryngringar ska anges.

Föryngring av varg får bedömas som *säker* om minst ett av kriterierna 1-5 är uppfyllda:

1. observation före den 1 mars av minst fem vargar inom ett revir (övriga villkor vid spårning se ovan),
2. antalet vargar i ett revir är fler än föregående säsong, dock minst tre,
3. syn-/hörobservation av valp/valpar,
4. valp tillvaratas/skjuts eller påträffas död,
5. kontroll vid lya och/eller rendezvousplats om samtliga fyra punkter a-d nedan är uppfyllda:
  - a. *Upptrampade stigar*: vid lyan/rendezvousplatsen finns ett system av väl synliga men mjukt slitna stigar.
  - b. *Liggplatser/lekplatser*: välanvända legor och lekplatser med bortnött eller visser tillplattad vegetation.
  - c. *Bitmärken/rivmärken*: kvistar och pinnar etc. som är söndertuggade eller har bitmärken eller förekomst av tydligt sönderrivna murkna stubbar.
  - d. *Spillning*: spillning från valpar och vuxna djur, som ska insamlas och DNA-analyseras.

6. Föryngring av varg får även bekräftas med hjälp av DNA-analyser. DNA-analyserna ska påvisa släktskap i form av förälder – avkomma.

I händelse av snöbrist eller andra ogynnsamma spårförhållanden får tidsfristen i synnerliga fall utsträckas till den 1 april om antalet registrerade vargar i reviret är minst fyra.

Kriterier för att fastställa antal föryngringar eller andra förekomster

- Då två eller flera spårobservationer på snö av föryngringar/revirmarkerande par/ensamma vargar förekommer relativt nära varandra ska spårloporna av *revirmarkerande* vargar spåras ihop alternativt isär genom sammanhängande detaljspårningar.
- Olika antal vargar i olika grupperingar får inte utgöra grund för särskiljning.
- Särskiljningsåtgärder ska registreras i detalj i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas och även felkällor ska anges.
- Alla observationer i närheten av varandra antas härröra från samma föryngring/revir tills dess annat är visat genom särskiljning enligt ovan eller efter DNA-analys av prover.
- Olika observationer under inventeringsperioden inom 100 km och inom en yta av 2 000 km² ska räknas som samma föryngring/revir så länge inte motsatsen är bevisad.

Kriterier för annan vargförekomst än föryngring

Familjegrupp

Samtliga punkter nedan ska vara uppfyllda

- minst tre vargar i en flock,
- minst en av vargarna revirmarkerar,

- vargen eller vargarna revirmarkerar regelbundet,
- förnygring i reviret har dokumenterats minst en gång under de senaste två åren.

Revirmarkerande par

Samtliga punkter under ett av nedanstående alternativ ska vara uppfyllda

- två vargar i sällskap,
- båda vargarna revirmarkerar på samma plats mot samma föremål,
- ”löpblood” har registrerats i tikens urin och
- vargarna revirmarkerar *regelbundet*.

eller

- två vargar i sällskap,
- båda vargarna revirmarkerar på samma plats mot samma föremål,
- vargarna revirmarkerar regelbundet och
- analyserade DNA-prov (insamlade under inventeringssäsongen) visar två individer av olika kön.

eller

- analyserade DNA-prov (insamlade under inventeringssäsongen) visar att två individer kända genetiskt som ett revirmarkerande par sedan tidigare år är kvar i samma område som tidigare år.

Övrig stationär varg

- ensam varg som revirmarkerar,
- vargen revirmarkerar *regelbundet* och rör sig inom en yta som motsvarar ett revir.

Om *regelbundna* revirmarkeringar inte har observerats kan förekomsten av övrig stationär varg fastställas om:

- det under vinterns snöperiod gjorts observationer av en varg under minst tre sammanhängande månader inom en yta som motsvarar ett vargrevir och revirmarkeringar har observerats vid minst ett tillfälle,
- positionering av radiomärkt varg visar att djuret rört sig inom en yta som motsvarar ett vargrevir, under minst tre sammanhängande månader, helt eller delvis under vinterns inventeringsperiod utan att kriterierna ovan har uppfyllts.

Till kategorin övriga stationära vargar räknas även;

- två vargar som utgör en spillra av en tidigare familjegrupp, där ett föräldradjur finns kvar tillsammans med *en* annan varg.
- valpar som förlorat båda föräldradjuret och som rör sig inom en yta motsvarande ett vargrevir.

Övrig varg

- varg som inte uppfyller kriterierna för någon av ovan nämnda förekomster.

- Med vargrevir avses ett område där en ensam varg, ett vargpar utan valpar eller ett föräldrapar revirmarkerar.
- Med revirmarkeringar avses urinering mot upphöjda föremål med lyft ben alternativt krafsmarkering; ytligt krafsande i marken med alla fyra tassarna.
- Med regelbundna revirmarkeringar avses minst två revirmarkeringar inom en spårad sträcka av högst tre kilometer.

Inventering av kungsörn

Aktiva metoder

Häckning

- Tidigare kända revir/boplatser ska besökas årligen under perioden 1 januari–15 september.
- Potentiella häckningsområden ska besökas under perioden 15 februari–30 april för att dokumentera spelflygande örnar eller andra observationer som tyder på revirhävande par och/eller häckning.
- Bebodda boplatser ska besökas efter den 1 juni för att dokumentera att ungar fötts.

Andra observationer än häckning

I län eller delar av län där kungsörn normalt inte häckar ska även andra observationer än sådana som dokumenterar häckning registreras i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas. Detta gäller särskilt observationer under häckningstid av vuxna örnar.

Inventeringsperiod

Riktade fältinsatser för att fastställa antalet häckande par får koncentreras till perioden 1 juni–15 september.

Reproduktionscykel

- 1 januari–31 december (antal häckande par kan redovisas samma år häckning skett),
- varje observation som tyder på häckning ska kopplas till det år då häckning skett.

Kriterier för att fastställa en häckning

Påbörjad häckning av kungsörn får fastställas tidigast då ruvning påbörjats. Häckning ska anges som: *lyckad häckning*, *häckning med okänt resultat* eller *misslyckad häckning*.

Lyckad häckning av kungsörn ska bedömas om

- synobservation görs i boet tidigast den 1 juni av minst en unge
- synobservation görs före den 15 september av minst en flygg unge som observeras i ett känt revir.

Häckning med okänt resultat ska bedömas om

- synobservation görs i bo av ägg och/eller av ruvande fågel
- synobservation görs i boet av minst en unge före den 1 juni, varefter inget återbesök har gjorts.

Misslyckad häckning föreligger om

- ingen unge, död unge, rötägg eller äggrester konstateras i bo före den 15 juli där tidigare under inventeringsperioden ruvande fågel, ägg eller unge konstaterats.

Till 5 §**Utbildningens organisation**

För att förbättra samtliga aktörers kompetens krävs fortlöpande utbildning. Länsstyrelsen bör bekosta utbildning av minst en inventeringssamordnare i respektive sameby med fasta rovdjursstammar. Motsvarande bör gälla för de organisationer som deltar aktivt i inventeringsarbetet. I övrigt bör samebyarna och deltagande organisationer själva ansvara för att av dem utsedda personer har relevanta kunskaper.

För att kvalitet och kontinuitet ska upprätthållas, samtidigt som kostnaderna hålls på en rimlig nivå, bör samebyarna och de ideella organisationerna eftersträva att inte byta inventeringssamordnare om det inte är nödvändigt.

Viltskadecenter vid Sveriges lantbruksuniversitet tillhandahåller på Naturvårdsverkets uppdrag grundutbildning för länsstyrelserna beträffande inventeringsverksamheten och ansvarar även för kunskapsproven.

Länsstyrelserna bör i egen regi ansvara för att personalen och övriga intressenter årligen utbildas.

Viltskadecenter tillhandahåller på Naturvårdsverkets uppdrag, i mån av efterfrågan, även vidareutbildning.

Utbildningens innehåll

Grundutbildningen bör innehålla relevant information om:

- rovdjurspolitiken
- relevant lagstiftning med särskilt fokus på gällande föreskrifter och *Naturvårdsverkets metodik för inventering av järv och lodjur*
- deltagande aktörers roller och ansvar
- rennäringens förutsättningar
- spårkunskap och spårning inklusive felkällor
- hantering av och rutiner för provtagning för DNA-analys
- registrering och uttag i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas
- information och kommunikation.

Vid vidareutbildningarna bör större vikt läggas vid svårigheter med fältbestämningar och dokumentation i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas. Vidareutbildningen bör också innehålla praktiskt fältarbete.

Distansinläsning bör kunna ske inför utbildningarna.

Kunskapsprov

Kunskapsprovet bör styrka att person som genomgått utbildningen med godkänt resultat inte bara besitter relevanta kunskaper om spår och spårtecken utan också har god kännedom om rovdjurspolitikens mål och innehåll samt relevant lagstiftning. Särskild vikt bör läggas vid gällande regelverk avseende inventering och vilka kriterier som ska vara uppfyllda vid olika förekomster av rovdjur. Personen bör även vara väl förtrogen med Naturvårdsverkets tillhandahållna databas.

Viltskadecenter för en förteckning över personer som genomgått utbildningen och vilka som avlagt skriftligt prov med godkänt resultat. Viltskadecenter meddelar kursdeltagaren kursresultatet och utfärdar vid godkänt resultat ett

kursintyg. Viltskadecenter informerar berörd inventeringsansvarig om provresultaten för samtliga personer knutna till länet samt informerar Sametinget och samebyarnas inventeringssamordnare om provresultaten för personer som genomgått utbildning på samebyns rekommendation.

Informationsutbyte

För utbyte av information om inventeringsarbetet samt bedömning av resultat m.m. bör erforderliga möten hållas mellan länsstyrelsens fältpersonal och samebyarnas och de ideella organisationernas inventeringssamordnare.

Sådana avstämningsmöten bör alltid hållas inför stundande inventerings-säsong samt under senare delen av inventeringsperioderna.

Stormöten med företrädare för samebyarna bör hållas återkommande, om än inte årligen.

Vargförekomst

Viltskadecenter utvärderar, på Naturvårdsverkets uppdrag, i samarbete med länsstyrelserna förekomst av varg. Därutöver bör Viltskadecenter samordna inventeringsverksamheten beträffande varg.

Utrustning och prover för DNA-analyser

Viltskadecenter tillhandahåller länsstyrelserna, på Naturvårdsverket uppdrag, utrustning för insamling av vargprover samt prioriterar, förvarar och förmedlar insamlade prover av betydelse för förvaltningen till av Naturvårdsverket avtalat laboratorium. Viltskadecenter bör, beträffande analys av akutprover från varg, samråda med Naturvårdsverket och berörd länsstyrelse. Viltskadecenter måste även prioritera vilka övriga vargprover som ska analyseras inom ramen för gällande avtal med berört laboratorium.

Naturvårdsverkets tillhandahållna databas

Viltskadecenter tillhandahåller länsstyrelserna, på Naturvårdsverket uppdrag, grundutbildning samt support och granskar och bedömer inkomna önskemål från användarna.

Till 10 §

Person som utför kvalitetssäkring bör dokumentera vad han eller hon själv ser vid kvalitetssäkringstillfället. Iakttagelser som gjorts tidigare av andra personer eller egna tolkningar bör tydligt framgå av dokumentationen. Det gäller särskilt om det föreligger delade meningar om observationen.

I renskötselområden gäller därutöver:

Kvalitetssäkringen bör så långt som möjligt göras gemensamt av länsstyrelsens kvalitetssäkrare och samebyns inventeringssamordnare.

Observationer som rapporterats till samebyn av samebymedlemmar eller andra personer bör först bedömas av samebyns inventeringssamordnare, om aktuell observationen kan berättiga till ytterligare ersättning för rovdjursförekomst till samebyn.

Innan länsstyrelsens kvalitetssäkrare kallas för att verifiera en sådan observation bör samebyns inventeringssamordnare vara övertygad om att observationen är riktig. Det gäller särskilt om observationen gjorts på tider eller på platser där friföringen föranleder särskilt kostsamma transporter.

Observation som kvalitetssäkrats av samebyns inventeringssamordnare, men inte kunnat kvalitetssäkras av länsstyrelsens personal, får enligt 9 § andra stycket viltskadeförordningen (2001:724) berättiga till ersättning för förekomst eller förnygring endast om det finns särskilda skäl och förekomsten kan anses styrkt. Följande krav bör ställas på sådana observationer:

- det är styrkt att länsstyrelsens personal omgående kontaktats för kvalitetssäkring i fält,
- observationen är kvalitetssäkrad av samebyns inventeringssamordnare som genomgått utbildning i Viltskadecenters regi med godkänt resultat,
- kvalitetssäkringen är fullständigt dokumenterad med hjälp av ifyllda blanketter, foto av spårlopör etc. och observationen med dokumentation är registrerad i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas.

Till 12 §

Det är viktigt att uppgifter om lyor och boplatser av aktuella rovdjur behandlas med försiktighet under hela inventeringsarbetet från planläggning till resultatredovisning och inte bara under själva fältarbetet. Dokumentation bör hanteras varsamt och inte bli åtkomlig för obehöriga.

Till 13 §⁸

Revir

Revir bör av länsstyrelsen ges unika namn eller beteckningar som används kontinuerligt, dvs. även år då förnygring inte förekommer. Använda bon eller lyor/lyehål inom reviret anges med exakt platsangivelse de år de används.

Fotodokumentation

Dokumentation i form av fotografier och videoinspelningar är viktigt för att kvalitetssäkra en observation. Om dokumentationen inkommer i efterhand från tredje part bör observationsplats, datum och tidsangivelse tydligt framgå av bilderna. Sådana fotografier och filmsekvenser bör registreras och lagras i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas.

Fällt vilt

Fällt vilt och fallvilt bör registreras i Naturvårdsverkets tillhandahållna databas.

⁸ Ändringen innebär bl.a. att avsnitten *Dokumentation av observationer i Norge och Finland, Allmänhetens observationer, Blanketter och Behörighet till Rovdjursforum* upphävs.

Till 14 §⁹**Föryngringarnas ”hemvist”**

En föryngring eller annan förekomst bör registreras i det land, län eller sameby där huvuddelen av tillhörande observationer gjorts.

Platsangivelser

Med hänsyn till observationernas känslighet utifrån störnings- och sekretesssynpunkt bör de inte redovisas med större noggrannheten på kartor eller på annat sätt än vad som bedöms välbetänkt för arten.

---

⁹ Ändringen innebär bl.a. att avsnitten *Länsstyrelsens redovisning* och *Viltkadecenters redovisning* upphävs.

